

ישמע שקורא 'אֶשְׁתִּי' באל"ף.^ט

א' ה': אֶצְרָךְ - הצד"י בקמץ קטן, והרי"ש בשווא נח.

יְדַעְתִּיךָ - העי"ן בשווא נח. ואין להבליעה ולקורא 'יְדַתִּיךָ' או לקרוא 'יְדַעְתִּיךָ' בפתח.

א' ז': אֶצְנֶךָ - הוי"ו בדגש, והשווא נע. והטעם מלרע בכ"ף.

א' ח': מִפְּנֵיהֶם - הפ"א בדגש, והשווא נע. וכן הוא להלן (י"ז).

כִּי־אֶתְּךָ - התי"ו בדגש, והשווא נע.

א' י': הִפְקַדְתִּיךָ - הדלי"ת בשווא נח, ולא בשווא נע, למרות הקושי". ויש להזהר שלא להבליעה בתי"ו שישמע שקרא 'הִפְקַדְתִּיךָ'. ושלא לחלק את התיבה לשתי תיבות ולקורא 'הִפְקַד תִּיךָ'. ואם אינו יכול לקרוא בשווא נח בלי להבליע את הדלי"ת או לחלקה לשתי תיבות, עדיף לקרואה בשווא נע.

א' י"ג: מִפְּנֵי - הפ"א בדגש, והשווא נע.

א' י"ד: עַל כָּל־יִשְׁבֵּי - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'על־כָּל יִשְׁבֵּי'.

הִנְנִי - הנו"ן הראשונה בשווא נע, ויש אומרים שהיא בשווא נח.^י

וְעַל כָּל־חֻמְתֶּיהָ - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון,

ולא להטעים 'וְעַל־כָּל חֻמְתֶּיהָ'.

וְעַל כָּל־עָרֵי - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'וְעַל־כָּל עָרֵי'.

א' ט"ז: עַל כָּל־רַעְתָּם - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'על־כָּל רַעְתָּם'.

לְאֵלֶיהֶם - האל"ף לא נשמעת, ונקרא 'לֵאלֶהִים'.

א' י"ז: תִּאָּזָר - האל"ף בשווא נח". ואין להבליעה ולקורא 'תִּזֹּר', או לקרוא 'תִּאָּזָר' בחטף סגול (וראה במדור 'חילופי נוסחאות').

וְקִמְתָּ וְדִבַּרְתָּ - הטעם מלרע בתי"ו.

אֶת כָּל־אֲשֶׁר - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'אֶת־כָּל אֲשֶׁר'.

אֶחָתְךָ - התי"ו בדגש, והשווא נע.

א' י"ט: וְלֹא־יִזְכְּלוּ - הטעם מלעיל ביו"ד^ט, והכ"ף בשווא נע.^י

ב' ב': וְנִקְרָאתָ - הטעם מלעיל ברי"ש^י.

ב' ג': יִאֲשָׁמוּ - האל"ף בשווא נח". ואין להבליעה ולקורא 'יִשְׁמוּ', או לקרוא 'יִאֲשָׁמוּ' בחטף סגול.

נוהג גם באדנות ואלוהות שאינם שם קודש.

י" כתב בקסת הסופר (פתיחה לחלק שני, אות ו'): אבל דין נח נראה אינו נוהג באל"ף, ומה שנמצא 'אֶצְרָךְ בְּקֶדֶשׁ' שהאל"ף בע"ב היא כמו נח נראה מדדלי"ת שלאחריה דגושה, וזהו דלא כמנהג הלשון אלא מטעם כמוס. וכוונתו שאע"פ שדרך האותיות הגרוניות להתרחב משווא נח לחטף, כאן האל"ף נשארה בשווא נח שלא כמנהג.

ולענין אופן הגיית אל"ף בשווא נח, כתב ר' שבתי סופר שהיא קלה מאד עד שכמעט ולא תורגש בקריאה. והיינו שלאות אל"ף יש מבטא מסויים שהוא קל מהאות עי"ן, ולכן אפשר לבטאה בשווא נח, ולא שאין לאות אל"ף מבטא כלל (ובאמת מחמת קלות האות אל"ף במבטא, קריאת אל"ף בשווא נח נשמעת מעין עצירה מאולצת באמצע המילה).

טו משום נסוג אחור. וענין זה מבואר בגליון 116 פרשת בראשית הערה ג'.

טז ואע"פ ששווא הבא אחר הטעם הוא שווא נח, אפילו כשלפניו תנועה גדולה. כאשר הטעם נסוג אחור ממקומו, ובא אחריו שווא, השווא נשאר נע כדינו הרגיל אחר תנועה גדולה, שטעם שנסוג אחור אין כוחו כטעם לגבי זה, כיון שאינו מקום הטעם המקורי (מנחת שי בראשית י"ט ט', בשם ערוגת הבושם פ"ג ד"ה אמנם).

י" ממיקום הטעם כאן לא ניתן לדעת אם הטעם מלעיל או מלרע, כיון שהטעם תלישא קטנה מוטעם תמיד בסוף התיבה ולא באות המוטעמת, אך בכל המקרא תיבה זו מוטעמת מלעיל, וכך גם אמור להיות לפי כללי הדקדוק, משום שפעלים בלשון עבר מוטעמים מלעיל, כגון: אֶמְרָתְךָ, אֶמְרָתִי, הִלְכָּתְךָ, הִלְכָּתִי, נָתַתְךָ, פָּקַדְתִּי. אך כאשר נוספת ו' ההיפוך לפני פעלים כדי להפוך את זמנם מזמן עבר לזמן עתיד (כגון 'אֶמְרָתְךָ' שפירושו תאמר, 'וְהִלְכָּתְךָ' שפירושו תלך), במקרים אלו גם הטעמת המילה משתנה והיא מוטעמת מלרע במקום מלעיל: כמו: וְהִלְכָּתְךָ בְּדִרְכֶּיךָ, וְאֶהְיֶה לְרֵעֶךָ, וְאֶמְרָתְךָ אֵלַי, וְלִקְחָתִי אֶתְכֶם. אך ישנם חריגים שבהם נשארת ההטעמה מלעיל גם כשהפועל מהופך לעתיד, וביניהם פעלים מגוררות מיוחדות (למור ששורשיהם נזי ל"ה או ל"א, בניין קל), שלרוב הטעמות משארות מלעיל ואינם משתנים גם כשהופכים לעתיד, כגון: וְקִרְאתָ (שורש ק.ר.א.), וְהָיִיתָ (שורש ה.ה.ה.), וְצִוִּיתִי (שורש צ.ו.ה.), וְעִשִּׂיתָ (שורש ע.ש.ה.), וְכִסִּיתָ (שורש כ.ס.ה.), וְפָנִיתִי (שורש פ.נ.ה.).

ובמעט כתיב יד (א"ד א"ה) אף הטעמים כאן 'וְקִרְאתָ' בשתי תלישות כדי להורות שהטעם מלעיל (ובכתיב יד רבים אין דרך להטעים בהטעמה כפולה כלל, ויש מעט כתיב יד שיש בהם הטעמה כפולה רק במעט מקומות שיש להסתפק בהם היכן מיקום הטעם, וכנראה עיקר הטעם שכאן לא הטעמינו בהטעמה כפולה הוא משום שמדריך המקרא במקומות אחרים בה כתובה תיבת 'וְקִרְאתָ' מוכח שהטעמה מלעיל, ועוד, שאם ההטעמה היתה מלרע היה ראוי לבוא מתחת הקו"ף, ולכן גם העדר המתג מעיד שהטעם מלעיל (ואכן בכל כתיב הדין אין מתג תחת הקו"ף, ורק בדפוס מק"ג מופיע מתג זה), אך אין זו ראייה מוכחת כיון שהוא מתג רשות שאין חובה לסמנו ובכתיב הדי לא הקפידו על סימון מתגים אלו).

שבתיבת 'וְהָיִיתָ' יש נטיה להגות את הה"א כחיריק. וכיון שאין אנו הוגים כן כיום בכל שווא נע שלפני האות יו"ד, אין ראוי לקרוא רק כאן באופן זה.

י" כיון שיש דעה שהשי"ן בתיבת 'שְׁתִּי' נקראת בשווא נח על ידי שמוסיפים לפניו בקריאה אל"ף גנובה שאינה כתובה (כמבואר במאמר על חיבת שתיים), לכן יש להקפיד כאן יותר על הגיית העי"ן כדי שלא יישמע שקורא 'שְׁתִּי' עם א' גנובה לפניו.

ט בגמרא (מגילה כ"ד ע"ב) כתוב שאין לכהן לישא את כפיו אם קורא אות אל"ף כאות עי"ן או אות עי"ן כאות אל"ף, וכן אין למנות שליח ציבור מי שקורא כן. וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח סימן נ"ג סעיף י"ב).

ובמשנה ברורה שם (סקל"ז) הביא את דברי האחרונים, שכתבו שבמקום שכולם מדברים כך מותר.

אך אע"פ שבמקום שכולם קוראים כך מותר להעלותו כש"ץ כיון שכך רגילים באותו מקום, מ"מ לכתחילה ודאי ראוי ונכון להדר לקרוא כהוגן בהגייה הנכונה.

ובערוך השולחן (סימן נ"ג סעיף י"ה, סימן ס"א סעיף ח', סימן ס"ב סעיף ב') כתב שבמדינותינו אין בקיאים בחילוק שבין אל"ף לעי"ן, אך בכל זאת כתב (סימן ס"א סעיף ח') שבקריאת שמע יש לדקדק להפרישם זה מזה, וכתב עוד (סימן ס"ב סעיף ב') שהמדקדק במצוות יראה לדקדק בזה הרבה בכל התורה, ושכרו גדול כשמדקדק בזה, ובפרט במקום שאם קורא שלא כראוי משתנה המשמעות. וכן הענין להזכיר את דברי היעב"ץ שכתב (הקדמת סידור, סולם בית אל): דיבור הפה ומבטא השפה, צריך להיות שלם בחיתוך הלשון, כל מוס לא יהיה בו, באות, בניקוד, בטעם, כהלכות לשון הקודש בכל תנאיו העד בעם, מה נמלצו אמרי נועם, ובייחוד שלא לקרות לעיניו אלפ"ן וכן ההי"ן.

י' ולא יתכן כלל שיבוא כאן שווא נע, שהרי אין שווא נע בא לפני דגש. וכל הטעם שהתי"ו דגושה, משום שלפניה שווא נח.

יא הגיית הדלי"ת הרפה דומה להגיית האות זי"ן, ואין כל קושי להגותה בשווא נח לפני האות תי"ו, אך כיון שאצל האשכנזים והספרדים נשתכחה הגיית הדלי"ת הרפה, והוגים כל דלי"ת כמו הדלי"ת הדגושה בדגש קל, נוצר קושי להגותה לפני האות תי"ו (וראה מה שכתב בזה בשו"ת פאת שדך ח"ב סוף סימן כ"ד).

יב משום כלל הדומות. וענין זה מבואר בגליון 117 פרשת נח הערה ב'.

יג בשם אדנות ואולקות, אם באה לפנייהם אחת מהאותיות מש"ה, האל"ף נשמעת, ואם באה לפנייהם אחת מהאותיות וכל"ב, אין האל"ף נשמעת, ואז יבוא במקום האל"ף מתג שמאריך מעט את תנועת הפתח או הצירי, ועל ידי זה מתארכת התנועה ונשמע כעין אל"ף (וסימנך, מש"ה מוציא וכל"ב כמנים). וכלל זה

חילופי נוסחאות

א' ג': עֲשֵׂתִי עֲשֶׂרָה שָׁנָה / (עֲשֵׂתִי עֲשֶׂרָה שָׁנָה)

במונת מונח – בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה
סי"א ס"ט ס"י ס"יז, א"ו. ~ בדפוסים: מק"ג, קסוטו, ברויאר.

במקף מונח – בכתבי היד: ס"ו ס"ח ס"ט סי"ב סי"ג, א"א א"ב א"ג
א"ד א"ח א"י. ~ בדפוסים: רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קורן.

א' י"ד: עַל כָּל־יְשָׁבֵי / (עַל כָּל־יְשָׁבֵי)

במרכא מקף טפחא – בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד
ס"ה ס"ז ס"א ס"ט, א"ג א"י. ~ בדפוסים: מק"ג, לטריס, גינצבורג^{יח},
קסוטו, קורן, ברויאר.

בטפחא מקף מרכא – בכתבי היד: ס"ו ס"ח סי"ב סי"ג סי"ז, א"א א"ד
א"ה א"ו א"ח. ~ בדפוסים: רא"פ, רוו"ה.

א' י"ז: תָּאָזְר / (תָּאָזְר)

בשווא נח – בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ה ס"ו ס"ז
ס"ח סי"א סי"ב ס"ט סי"יז, א"ב. ~ בדפוסים: רוו"ה, לטריס,
גינצבורג, קסוטו, קורן, ברויאר.

בחטף סגול – בכתבי היד: ס"ט, א"א א"ג א"ד א"ה א"ו א"ח א"י. ~
ובדפוסים: מק"ג, רא"פ.

^{יח} ובגליון ציין שכך ההטעמה ברוב הספרים, אבל בספרים אחרים מוטעים 'על